

A D-TÍPUSÚ SZEMÉLYISÉG SKÁLA PSZICHOMETRIAI JELLEMZŐI REPREZENTATÍV VIZSGÁLAT ALAPJÁN

PUREBL GYÖRGY^{1*} – RÓZSA SÁNDOR² –
DANIS ILDIKÓ³ – KOPP MÁRIA¹

¹Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, Budapest

²ELTE PPK, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és

Egészségpszichológiai Tanszék, Budapest

³MTA Pszichológiai Kutatóintézet, Budapest

(Beérkezett: 2006. július 18.; elfogadva: 2006. július 25.)

Jelen vizsgálat célja a D-típusú személyiség vizsgálatára kifejlesztett kérdőív magyar adaptációja volt. A D-típusú (distressed) személyiség modelljét számos vizsgálat alapján a szív- és érrendszeri betegségek fontos kockázati tényezőjének tartják. A Hungarostudy 2002 országos reprezentatív vizsgálat keretében 12 653 személlyel került felvételre a mérőeszköz. A kérdőív magyar változatában 4 tétel rontotta a kérdőív pszichometriai jellemzőit, így ezeket a tételeket kihagytuk a kérdőívből, amely így 10 kérdésre redukálódott. A 10 kérdéses változat Cronbach-alfa értékei már mindkét skálára kielégítőnek bizonyultak (Negatív Érzelmek skála: 0,87; Szociális Gátoltság skála: 0,84). Az elvégzett faktoranalízis megerősítette a magyar változat kétfaktoros struktúráját, így a skála magyar verziója megfelelően alkalmas a D-típusú személyiség vizsgálatára.

Kulcsszavak: D-típusú személyiség, 10 tételes D-típusú Személyiség Skála, pszichometriai jellemzők

Számos pszichológiai tényezőt kapcsolatba hoztak már a kardiovaszkuláris morbiditással és mortalitással (Rozanski és mtsai 1999), azonban – bár számos bizonyíték áll rendelkezésre különböző személyiségjegyek, pszichológiai állapotok vagy pszichés zavarok befolyására a szív- és érrendszeri betegségekre – átfogó konceptuális modellel nem rendelkezünk a pszichológiai tényezők, valamint a szív- és érrendszeri betegségek kapcsolatáról.

Egy érdekes kísérlet a pszichológiai faktorok lehetséges közös mozzanatainak egy modellben való egyesítésére a D-típusú személyiség elmélete,

---

* Levelező szerző: Dr. Purebl György, Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet, 1089 Budapest, Nagyvárad tér 4. E-mail: purgyor@net.sote.hu

melyet Johann Denollet és munkatársai alkottak meg (Denollet és mtsai 2001). A modell szerint a kardiovaszkuláris rizikót fokozó pszichológiai tényezők közös jellemzői a gyakori negatív érzelmek, és a szociális gátoltság, melyek magas hétköznapi stressz-szintet eredményeznek. Ezeket a jellemzőket a szerzők a szív- és érrendszeri betegségekre pszichológiai okokból hajlamos személyek két fő központi vonásaként határozták meg.

Számos vizsgálat bizonyította a D-típusú személyiség és a rosszabb prognózis kapcsolatát mind myokardiális infarktuson átesett, és infarktuson még nem átesett koronária-betegeknél (Denollet és mtsai 1995, 1996, 1998, 2000; Pedersen és mtsai 2003).

A D-típusú személyiséget kiterjedten vizsgálják Európában. A vizsgálatára kifejlesztett kérdőívnek számos, különböző hosszúságú változata van (24, 16 és 14 tételes verziók). A különböző nyelvre lefordított és adaptált változatok fő törekvése a nyelvi/kulturális különbségek figyelembevételével az egyes változatok pszichometriai tulajdonságainak optimalizálása volt, és nem az eredeti kérdőív változatlanságának feltétlen védelme (Habra és mtsai 2003; Pedersen és mtsai 2000; Denollet és mtsai 1998, 2000).

CÉLKITŰZÉSEK

Jelen vizsgálat célja a kérdőívnek a D-típusú személyiség magyar nyelvű vizsgálatára alkalmazható adaptációja volt.

MINTAVÉTEL

Az adatfelvétel a Hungarostudy 2002 országos felmérés keretében történt. A felmérés életkor, nem és lakhely szerint a teljes magyar felnőtt lakosságot reprezentálja. A kérdőívcsomagot, melynek része volt a D-típusú Személyiség Skála is, 12 653 személy töltötte ki. A visszautasítási ráta a teljes kérdőívre átlagosan 17,6% volt, mely alacsonynak mondható (Rózsa és mtsai 2003). A D-típusú Személyiség Skálát 11 122 vizsgált személy válaszolta meg értékelhetően.

A D-TÍPUSÚ SZEMÉLYISÉG SKÁLA MAGYAR VÁLTOZATÁNAK KIFEJLESZTÉSE

Az eredeti, 14 tételes változatot a három független fordító magyarra fordította, majd a közösen kialakított verziót egy angol anyanyelvű fordító visszafordította angolra. Az eredetivel így összevetett fordításból alakí-

tottuk ki a magyar változatot. A Hungarostudy többi kérdéséhez való jobb illeszthetőség miatt az eredetileg 5 fokozatú skálát a Hungarostudyban általánosan használt 4 fokozatú skálává alakítottuk át. A magyar változat a külföldiekhez hasonlóan két skálát tartalmaz: Negatív Érzelmek skála (NA) és Szociális Gátoltság skála (SI). A fentiek szerint átalakított skálán azok tekinthetők D-típusú személyiségnek, akik mindkét skálán 3 vagy több pontot értek el.

A SKÁLA PSZICHOMETRIAI ELEMZÉSÉNEK EREDMÉNYEI

Belső konzisztencia

A kérdőív belső konzisztenciáját vizsgálva azt találtuk, hogy a Cronbach-alfa érték az NA és SI skálákra 0,88 és 0,76, amely az NA skála esetében megfelelően magas érték, az SI skála esetében viszont enyhén elmarad a külföldi, 14 tételes D-típusú Személyiség Kérdőívek értékeitől.

Az SI skála viszonylag alacsonyabb belső konzisztenciájának háttérében azt találtuk, hogy a két, fordítottan kódolandó kérdésre adott válaszok gyakorlatilag véletlenszerű eloszlást mutatnak. Ezért ezeket a kérdéseket, valamint az NA skála belső konzisztenciát leginkább gyengítő két kérdését kihagytuk, és így egy 10 tételes skálát kaptunk, melynek öt kérdése a szociális gátoltságra (SI), öt kérdése a negatív érzelmekre (NA) vonatkozik. Az így kapott skála pszichometriai mutatói lényegesen jobbnak bizonyultak. A Cronbach-alfa érték az NA és SI skálákra 0,87, illetve 0,84-re változott. Faktoranalízissel jól elkülönült a két skála, és kiraj-

1. táblázat. A D-típusú Személyiség Skála magyar változatának faktorstruktúrája Varimax rotációval végzett főkomponens-analízis segítségével

	Faktor 1	Faktor 2
Gyakran érzem boldogtalannak magam	0,76	
Gyakran vagyok ingerült	0,76	
Gyakran rossz a hangulatom	0,79	
Sokszor kapom magam azon, hogy aggódok valami miatt	0,73	
Gyakran magam alatt vagyok	0,81	
Gyakran érzem magam gátoltnak a társas kapcsolatokban		0,63
Nehezen kezdek el egy beszélgetést		0,81
Zárkózott ember vagyok		0,81
Inkább távol tartom magamtól az embereket		0,77
Ha más emberekkel vagyok együtt, gyakran nem találok a megfelelő szavakat a beszélgetéshez		0,70
Megmagyarázott variancia %	50,24	13,81

2. táblázat. A Negatív Érzelmek és a Szociális Gátoltság Skálák leíró statisztikái

	Átlag	Szórás	Ferdeség (SE = 0,02)	Csúcsosság (SE = 0,04)
Negatív Érzelmek (NA)	3,30	3,32	1,22	1,13
Szociális Gátoltság (SI)	2,20	2,89	1,62	2,48

zolódott a kérdőív kétfaktoros struktúrája (1. táblázat). Az NA és SI skálák átlagait a 2. táblázat mutatja be. A nők 27,4%-a, a férfiak 23,5%-a került a két skála segítségével kialakított D-típusú személyiség kategóriájába.

Validitás

A továbbiakban megvizsgáltuk a D-típusú Személyiség Skála kapcsolatát a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változatával. Az eredményeket a 3. táblázat szemlélteti. A Negatív Érzelmek skála közepesen erős, míg a Szociális Gátoltság skála gyenge korrelációt mutatott a depresszió mértékével. Elmondható tehát, hogy a számos fenomenológiai hasonlóság ellenére a D-típusú Személyiség Skála és a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változata különböző konstruktumokat mér.

Az életkorral mind a Negatív Érzelmek, mind a Szociális Gátoltság skála jelentéktelen korrelációt mutatott (3. táblázat).

3. táblázat. Pearson-féle korreláció a D-típusú Személyiség Skála két skálája és a Beck Depresszió Kérdőív rövidített változata között

	BDI	Életkor
Negatív Érzelmek (NA)	0,62**	0,09**
Szociális Gátoltság (SI)	0,42**	0,05**

**p<0,01

ÖSSZEFOGLALÁS

A 10 kérdésre redukált magyar D-típusú Személyiség Skála pszichometriai mutatói hasonlóak az eredeti, 14 tételes változathoz.

A közepes erősségű korreláció a Negatív Érzelmek skála és a Beck Depresszió Kérdőív között további magyarázatot igényel. A negatív érzelmek fontos tényezői a depressziós állapotnak, és a vizsgálat keresztmetszeti elrendeződése nem teszi lehetővé, hogy kiderítsük: a negatív érzelmek egy aktuális állapot (depresszió), vagy egy tartós személyiség konstruktum részjelenségei-e. Ugyanakkor az a tény, hogy sem az NA,

sem az SI skála nem mutatott korrelációt az életkorral, nem mond ellent annak a feltételezésnek, hogy a D-típusú jegyek tartós személyiségvonások, szemben a depressziós tünetekkel, melyeknek az életkorral való erős kapcsolatával kiterjedt szakirodalom foglalkozik. Igen fontos, jövőbeli kutatási feladat lehet tehát a depresszió és a D-típusú személyiség kapcsolatának mélyebb elemzése, illetve az, hogy a tartós személyiség-konstruktnak tartott D-típusú jellemzők változnak-e egy longitudinális vizsgálatban. Összességében a kérdőív magyar változata megfelelő eszközhöz tűnik a D-típusú személyiség hazai vizsgálatára.

MELLÉKLET

A D-típusú Személyiség Skála magyar változata

Hogyan jellemezné saját magát?

Kérem, válaszoljon az alábbiak szerint:

0. egyáltalán nem jellemző; 1. alig jellemző; 2. jellemző; 3. teljesen jellemző

1. Gyakran érzem boldogtalannak magam.
2. Gyakran vagyok ingerült.
3. Gyakran érzem magam gátoltnak a társas kapcsolatokban.
4. Nehezen kezdek el egy beszélgetést.
5. Gyakran rossz a hangulatom.
6. Zárkózott ember vagyok.
7. Inkább távol tartom magamtól az embereket.
8. Sokszor kapom magam azon, hogy aggódom valami miatt.
9. Gyakran magam alatt vagyok.
10. Ha más emberekkel vagyok együtt, gyakran nem találok a megfelelő szavakat a beszélgetéshez.

Negatív érzelmek skála: 1, 2, 5, 8, 9

Szociális gátoltság skála: 3, 4, 6, 7, 10

IRODALOM

- Denollet, J., Brutsaert, D. L. (1998): Personality, disease severity, and the risk of long term cardiac events in patients with a decreased ejection fraction after myocardial infarction. *Circulation*, 97 (2): 167-173.
- Denollet, J., Sys, S. U., Brutsaert, D. L. (1995): Personality and mortality after myocardial infarction. *Psychosom. Med.* 57 (6): 582-591.
- Denollet, J., Sys, S. U., Stroobant, N., Rombouts, H., Gillebert, T. C., Brutsaert, D. L. (1996): Personality as independent predictor of long term mortality in patients with coronary heart disease. *Lancet*, 347: 417-421.
- Denollet, J., Vaes, J., Brutsaert, D. L. (2000): Inadequate response to treatment in coronary

- heart disease. Adverse Effects of Type D Personality and younger age on 5-year prognosis and quality of life. *Circulation*, 102 (6): 630–635.
- Denollet, J., Van Heck, G. L. (2001): Psychological risk factors in heart disease. What Type D personality is (not) about? *J. Psychosom. Res.* 51(3): 465–468.
- Habra, M. E., Linden, W., Anderson, J. C., Weinberg, J. (2003): Type D is related to cardiovascular and neuroendocrine reactivity to acute stress. *J. Psychosom. Res.* 55 (3): 235–245.
- Pedersen, S. S., Hermann-Lingen, C., Purebl Gy., Gremigni, P. (2003): Symposium entitled Cross cultural data on the Type D Personality Construct. To be presented at the The Third International Conference on the (Non) Expression of Emotions in Health and Disease, Tilburg, October 19–21.
- Rozanski, A., Blumenthal, J. A., Kaplan, J. (1999): Impact of psychological factors on the pathogenesis of cardiovascular disease and implication for therapy. *Circulation*, 99 (16): 2192–2217.
- Rózsa S., Réthelyi J., Stauder A., Susánszky E, Mészáros E, Skrabski Á, Kopp M (2003): A HUNGAROSTUDY 2002 Országos Reprezentatív felmérés általános módszertana és a felhasznált tesztbattéria pszichometriai jellemzői. *Psychiatria Hungarica*, 18 (2): 283–94.
- A tanulmány elkészítését segítő támogatások. A tanulmány az OTKA TS-40889 (2002), a TS-049785 (2004), valamint az NKFP 1/002/2001 és az NKFP 1b/020/2004 pályázatok támogatásával készült.*

PUREBL, GYÖRGY – RÓZSA, SÁNDOR –
DANIS, ILDIKÓ – KOPP, MÁRIA
**PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE HUNGARIAN
VERSION OF TYPE D SCALE
IN A LARGE COMMUNITY SURVEY**

Growing number of studies demonstrate the role of Type D Personality Construct in coronary artery disease. The aim of this study was the Hungarian adaptation of Type D Scale (Dsi10). In the Hungarostudy National Representative Community Survey 12,653 people were interviewed, representing the Hungarian population over the age of 18 according to age and sex. The test battery included the Hungarian interview version of the Type D scale and the shortened Hungarian version of the Beck Depression Inventory. *Results:* Cronbach's α value for both subscale was satisfactory (NA: 0.87, SI: 0.84), the factor analysis confirmed the bifactorial structure of Dsi10. NA explained 50.24% and SI 13.81% of the total variance. *Conclusions:* Dsi10 is a practical and reliable instrument for assessing Type D Personality Construct.

Keywords: Type D personality, 10-item Hungarian version of Type D Scale, psychometric properties